

กลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน
กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านควรง จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2

**The Strategies for Curriculum Management of the Studies of
Social, Religion and Culture Area for Learning Management
and Developing learners' 21st century skills:**

**A case study of Ban Kuan Dong School, Phayao Province,
Primary Educational Service Area Phayao 2**

วันที่รับบทความ: 9 เม.ย. 66

วันที่แก้ไขบทความ: 3 ธ.ค. 66

วันที่ตอบรับ: 12 ธ.ค. 66

รัชนาท ชะมงคล¹

Rachanat Yamongkol¹

วิชิต เทพประสิทธิ์²

Wichit Theprasit²

ประเวศ เวชชะ³

Prawet Wetcha³

¹ นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2565)

¹ Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (2022)

² อาจารย์ ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

² Lecturer in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (Advisor).

³ รองศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)

³ Associate t Professor in Master of Education (Educational Administration) Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. (Co Advisor).

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน กรรมการบริหารหลักสูตร และหัวหน้าวิชาการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญ และสรุปเนื้อหาบรรยาย ผลการศึกษา พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ต้องมีการประเมินสภาพการณ์ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมาย ประเด็นกลยุทธ์ และกำหนดแผนงาน ซึ่งได้กำหนดประเด็นกลยุทธ์ไว้ 3 ด้าน คือ 1. ด้านคุณภาพผู้เรียน 2. ด้านกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร 3. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นำไปสู่การกำหนดแผนงานทั้ง 14 กลยุทธ์ ได้แก่ 1. พัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์วิชาสังคมศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด 2. ส่งเสริมผู้เรียนให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 3. ปรับปรุงการสื่อสารและส่งเสริมความร่วมมือ 4. พัฒนาการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5. พัฒนาการจัดการในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาทุกภาคส่วน 6. พัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 7. ปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ให้มีประสิทธิภาพเน้นพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 8. พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง 9. ส่งเสริมครูและบุคลากรให้ได้รับการพัฒนาด้านหลักสูตร 10. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียน ตรวจสอบและประเมินอย่างมีประสิทธิภาพ 11. ส่งเสริมครูและบุคลากรให้รับการพัฒนาด้านหลักสูตร 12. พัฒนาคุณภาพครูให้มีความสามารถจัดการเรียนที่สร้างสมรรถนะหลักให้กับผู้เรียน 13. ปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กร และ 14. พัฒนาคุณภาพครูให้จัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างสมรรถนะหลักให้กับผู้เรียน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารจัดการ ทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

Abstract

The purpose of this study was to develop strategies for curriculum management in the social studies learning subject to develop learners' 21st century skills, used participatory action planning. Participants in the meeting and informants were school administrators. Teacher who teaches the subject of social studies Course Management Committee and head of academic department Analyze data by analyzing key content and summarizing the descriptive content in an essay. The results of the study revealed that

Strategies for curriculum management in social studies subject To develop learners' 21st century skills, requires an assessment of the situation. vision, mission, objectives, strategic issues and setting up a project plan 3 aspects of the strategy were identified: 1. Student quality 2. Administration process and curriculum management 3. Teaching management that focus on the students is important This led to the determination of the project plan for all 14 strategies. 1: Develop learners to achieve learning achievement in Social Studies according to the goals 2: set by educational institutions in line with educational management in the 21th century. 3: Improve communication. 4: Develop a student-centered teaching for students to have learning skills in the 21st century 5: Develop a management system of education management. 6: Develop a service environment conducive to learning. 7: Improve the social studies learning curriculum. 8: Develop the internal quality assurance system of educational. 9: Promote teachers to be Develop a body of knowledge in school curricula. 10: Promote the use of technology in teaching. There is a thorough examination 11: Encourage teachers to receive training. 12: Develop teacher quality to have the ability to provide teaching for students. 13: Improve organizational culture for educational. 14: Develop the quality of teachers to provide teaching to create core competencies for learners in the 21st century.

Keywords: Management Strategy 21st Century, Skills for Learners Curriculum Management, Social Studies Learning Curriculum Religion and Culture

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากในอดีตมาก มีการเคลื่อนย้ายผู้คน สื่อเทคโนโลยี และทรัพยากรต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลกอย่างสะดวกและรวดเร็ว มีความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลา วิถีชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 จึงมีความแตกต่างจากอดีต มีการเปิดกว้าง ยอมรับ และให้ความสำคัญกับข้อมูลความรู้ข่าวสารที่หลากหลาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้คนในศตวรรษนี้ จึงไม่สามารถใช้ความรู้และทักษะบางอย่างในอดีตมาแก้ไขปัญหาในปัจจุบันได้

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบันครูเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ ผู้เรียนต้องมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จึงเรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาในยุคนี้จำเป็นต้องพัฒนาเพิ่มเติมในเรื่องของทักษะการเรียนรู้ รวมไปถึงทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ ด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี ซึ่งการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่ ต้องคำนึงถึงการสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก ดังนั้น การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แต่คือการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้คน (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2561)

การบริหารจัดการหลักสูตร เป็นการบริหารงานที่มีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมหลายมิติ เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และต้องอาศัยองค์ประกอบปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ มากมาย รูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่ากระทรวงศึกษาธิการได้วางแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อการปฏิรูปการศึกษา และตอบสนองการพัฒนาไว้ดังนี้ 1. พัฒนาทักษะ 2. ส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ 3. พัฒนาทักษะและกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียน 4. การปรับหลักสูตรการเรียนการสอน ให้ทันสมัยสอดคล้องกับโลกยุคใหม่ 5. พัฒนาปรับปรุงตำราเรียนให้มีมาตรฐาน 6. บริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเหมาะสม 7. พัฒนารูปแบบของครูจากผู้สอนเป็นโค้ช 8. การบริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กภายใต้โครงการโรงเรียนดีใกล้บ้าน (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2560) ดังนั้นหลักสูตรจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ

หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องมีการเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรใหม่ และเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร พิจารณาถึงงบประมาณและอาคารสถานที่ว่าพอเพียงหรือไม่ การเตรียมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจะดำเนินงานโดยวิธีใด การวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตรอย่างละเอียด รอบคอบและมีขั้นตอน จะทำให้การใช้หลักสูตรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 – 2565 กล่าวถึง การปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัย และทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกระดับการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย ซึ่งโรงเรียนบ้านควรงด เป็นสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ เป็นอีกกลุ่มสาระหนึ่งที่เห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ โดยได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561 ส่งผลให้การใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ของโรงเรียนบ้านควรงดที่สอดคล้องศตวรรษที่ 21 ยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับสถานศึกษาในปีการศึกษา 2564 ที่ผ่านมา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และมีข้อเสนอว่าควรมีการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรดังกล่าว และควรมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน (รายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านควรงด, 2564)

เพื่อให้การบริหารจัดการหลักสูตรมีประสิทธิภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกลยุทธ์ในการบริหารจัดการสภาพปัญหาต่าง ๆ เพราะถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารในการปรับเปลี่ยนองค์การให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เพื่อช่วยให้องค์กรสามารถอยู่รอดและเจริญเติบโตต่อไป เป็นกลวิธีแนวทางหรือการกำหนดทิศทางสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับการนำมาเป็นหลักในการบริหารจัดการ คือ

การบริหารแบบ Balanced Scorecard เป็นระบบการบริหารงานชนิดหนึ่งที่สำคัญการกำหนดตัวชี้วัด เป็นกลไกสำคัญ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพได้

กลยุทธ์ในการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งมีผู้ที่ทำการศึกษาได้เสนอแนวทางไว้ คือ การบริหารและการจัดการหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นั้น ผู้บริหารจะต้องรู้จักการวางแผนรองรับการนำหลักสูตรใหม่ใช้แทนหลักสูตรเก่า มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน ได้รับทราบ ต้องเตรียมพัฒนาทักษะและกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และรองรับกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรใหม่ (สงกรานต์ เรื่อง ประทีป, 2559, น. 12) สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560, น. 48) ที่กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรมีความสำคัญต่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในยุคที่มีการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมซึ่งการที่ผู้บริหารจะสามารถบริหารจัดการหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพได้นั้นต้องอาศัยแนวทางหรือยุทธศาสตร์เป็นหลักในการบริหารจัดการ

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจุบันมีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในครั้งนี้ ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อพัฒนา โดยศึกษาสภาพการบริหารและการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาปัจจุบัน รวมทั้งกำหนดภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของการบริหารและการจัดการหลักสูตรสถานศึกษา และหากลยุทธ์ในการบริหารและการจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพ โดยประการแรกผู้วิจัยได้ศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียนนำมาจากหลักกฎหมายที่กำหนดไว้ตามกฎหมายกระทรวงและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 และทฤษฎีการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาและเพื่อการพัฒนาในด้านดังกล่าวนี้จะต้องประกอบไปด้วยหลักกระบวนการ (PDSSA) คือ วางแผน การนำไปใช้ การส่งเสริมสนับสนุน การนิเทศและการประเมินหลักสูตร

สถานศึกษา ซึ่งหาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา จากข้อมูลที่เก็บได้ส่วนใหญ่อยู่ในขั้นพัฒนา ผู้วิจัยจึงใช้ทฤษฎีดังกล่าว นำมาใช้ในการทำการศึกษาสภาพ ทั้งนี้การจะนำมาซึ่งผลสำเร็จในกลยุทธ์ดังกล่าว นั้น สิ่งสำคัญที่สุด นั่นก็คือ ทฤษฎีการบริหารจัดการองค์กรของ (McKinney 7-S Framework) ซึ่งเป็น การวิเคราะห์ปัจจัยภายในองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ เป็นขั้นตอนถัดมา และศึกษา ทฤษฎีเกี่ยวกับเหตุปัจจัยภายนอก ได้แก่ PESTEL Analysis นำมาร่วมวิเคราะห์หาเหตุปัจจัย โดยสภาพที่พึงประสงค์ในขั้นตอนต่อมานั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพที่ พึงประสงค์ของการบริหารและการจัดการหลักสูตรของทฤษฎีการวิเคราะห์พาการณ์ แนวโน้ม (Scenario Analysis) และนำทฤษฎีกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) เข้ามาใช้ในการมีส่วนร่วมของบุคคลภายในองค์กรในการพัฒนาแก้ไขและได้ วางแผนตามสถานการณ์เชิงภาพอนาคต (Scenario Planning) และสุดท้ายผู้วิจัยจึงใช้ทฤษฎี Balanced Scorecard : BSC ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวเป็นการบริหารองค์กร จุดเด่นคือมีความ ยืดหยุ่น เหมาะสมในการนำมาใช้ในสถานการณ์การศึกษาหัวข้อนี้ โดยใช้แนวทางตาม กระบวนการบาลานซ์ สกอร์การ์ด (Balance Scorecard)

ผู้วิจัยเชื่อว่าจากการศึกษา แนวทาง ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว มีความจำเป็นอย่างย่งที่ ต้องมีการศึกษาด้วยกระบวนการศึกษาเพื่อหากลยุทธ์การบริหาร จัด หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ซึ่งเป็นอีกหลักสูตรหนึ่งที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน ให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล สอดคล้องกับสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรและ เหตุปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรและภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของ การบริหารจัดการหลักสูตร มาเป็นกลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา เพื่อการปรับปรุง พัฒนากลยุทธ์การบริหารดังกล่าวภายในโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากทางโรงเรียนยังไม่มีกลยุทธ์การบริหารที่อาจจะยังเหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้ทำ การพัฒนาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะไปสู่การดำเนินการวิจัยในเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านควรงด จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและต้องการแก้ไขในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้ใช้แนวทางเชิงกลยุทธ์

ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปรได้แก่ 1.วิสัยทัศน์ 2.พันธกิจ 3.จุดมุ่งหมาย 4.ประเด็นกลยุทธ์ และ 5.แผนภาพกลยุทธ์ นำมาดำเนินการศึกษาในการทำวิจัยเพื่อให้ได้กลยุทธ์และการพัฒนาในเรื่องดังกล่าว ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านควรงด จังหวัดพะเยา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

1.1 การบริหารจัดการหลักสูตร ปีการศึกษา 2562–2564 โดยศึกษาสภาพ การบริหารการจัดการหลักสูตร ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและ การจัดการหลักสูตร และ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 เหตุปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพบริหารจัดการหลักสูตร ดังนี้ เหตุปัจจัยภายนอกและเหตุปัจจัยภายใน ประกอบด้วย เหตุปัจจัยสนับสนุนและเหตุปัจจัย ญุดรั้ง

1.3 ภาพอนาคตที่พึงประสงค์ทางการบริหารหลักสูตรที่เทียบเคียงกับ ต่างประเทศ ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการหลักสูตร และ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.4 กลยุทธ์การบริหารหลักสูตร ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดหมาย ประเด็นกลยุทธ์ตามแผนงานโครงการ/กิจกรรม และแผนที่กลยุทธ์ โดยการวิเคราะห์ สภาวะการณ์ กำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดพันธกิจ กำหนดเป้าประสงค์ กำหนดประเด็น ยุทธศาสตร์ และกำหนดแผนงานโครงการ

2. ด้านแหล่งข้อมูล

2.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ครู บุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านควรง และ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ เอกสารแบบประเมินตนเอง (SAR) แบบสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปพ.5 วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของโรงเรียนบ้านควรง หนังสือ ตำรา บทความและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. ด้านพื้นที่ โรงเรียนบ้านควรง ตำบลควร อำเภอบง จังหวัดพะเยา

4. ด้านระยะเวลา

การศึกษาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารหลักสูตร ปีการศึกษา 2562 - 2564

การกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตร ในอนาคต ปีการศึกษา 2566-2568

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเวศ เวชชะ (2563, น. 478 - 487) ได้กล่าวว่า สถานศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็ม ตามศักยภาพ สถานศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน การจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาจึงเริ่มจากการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับท้องถิ่นที่กำหนดโดย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาเป็นหลักสูตรที่หลอมรวม 3 ส่วนเข้าด้วยกัน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นสิ่งที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลาง ส่วนที่ 2 เป็นความต้องการของท้องถิ่นที่ระบุไว้ในกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น และส่วนที่ 3 เป็นความต้องการของสถานศึกษาเอง หลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียน

การสอนในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อีกทั้งยังมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล เพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนควรมีการบริหารจัดการหลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. การวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (P)
2. การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ (D)
3. การสนับสนุนการใช้หลักสูตรของการศึกษา (S)
4. การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (S)
5. การประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา (A)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 บัญญัติไว้ว่า “การบริหารจัดการ หลักสูตรการศึกษาต้องยึดหลักองค์ประกอบของการจัดการว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” และการเรียนรู้หมายถึงการปรับเปลี่ยนไป ในทางดีขึ้นการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ (ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ) มีดังนี้

1. การเรียนรู้โดยตนเอง
2. การเรียนรู้ด้วยตนเองธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
4. การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิดในการฝึกประสบการณ์และปฏิบัติ

เพื่อเผชิญกับ ปัญหาจริง และสามารถแก้ไขได้อย่างถูกวิธี

5. การเรียนโดยผสมผสานความรู้
6. การฝึกการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นประชาธิปไตย
7. การเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม
8. การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้
9. การเรียนรู้ด้วยความร่วมมือของครอบครัวและ

10. การประเมินผู้เรียน

ปรีดี นุกุลสมปรารถนา (2563) การวิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัยภายนอก หรือ PESTEL Analysis คือ การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อองค์กรและธุรกิจของเรา ซึ่งสะท้อนให้เห็นทั้งอุปสรรคและโอกาสในการทำธุรกิจ ประกอบไปด้วย 6 ปัจจัย ในด้านต่างๆ ดังนี้ 1. Political (P) คือ ปัจจัยด้านการเมือง 2. Economic (E) คือ ปัจจัยด้านการเศรษฐกิจ 3. Social (S) คือ ปัจจัยด้านสังคม 4. Technology (T) คือ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี 5. Environment (E) คือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม 6. Legal (L) คือ ปัจจัยด้านกฎหมาย

Parsons (1996) Lerbinger (1997) ได้กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพของการดำเนินการภายในองค์กร โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัย 7 ประการ ที่เรียกว่า McKinsey 7's Framework สำหรับตรวจสอบภายในองค์กร และจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีความใกล้ชิดกันภายในองค์กร จึงจะประสบความสำเร็จ แนวคิด 7-S ของ McKinsey ประกอบไปด้วย 1) กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy) 2) โครงสร้างองค์กร (Structure) 3) ระบบการปฏิบัติงาน (System) 4) บุคลากร (Staff) 5) ทักษะ ความรู้ความสามารถ (Skill) 6) รูปแบบการบริหารจัดการ (Style) 7) ค่านิยมร่วม (Shared Values) สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (2559, น.9-12) Scenario Analysis คือ กระบวนการวิเคราะห์

เหตุการณ์ในอนาคต โดยการพิจารณาทางเลือกของผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ ดังนั้น หลักการของ Scenario Analysis คือ การคาดการณ์ โดยไม่พยายามที่สร้างภาพที่จะเห็นได้ชัดแต่จะนำเสนอทางเลือกหลายๆ ทางที่สามารถพัฒนาได้ใน โดยขั้นตอนการเขียนสถานการณ์ มี 8 ขั้นตอน

- 1) การกำหนดขอบเขตของสถานการณ์
- 2) การเชิญผู้เข้าร่วมระดมความคิด
- 3) การเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมระดมความคิด
- 4) การจัดเตรียมสถานที่ประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 5) การเริ่มประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างสถานการณ์
- 6) การกำหนดประเด็นหลักของโครงเรื่องของสถานการณ์ดังกล่าวมาแล้ว
- 7) การเขียนสถานการณ์

8) การเชื่อมโยงสถานการณ์กับการวางแผนเชิงกลยุทธ์

แนวทางการบริหารแบบบาลานซ์ สกอร์การ์ด (Balanced Scorecard) กระบวนการบริหารงาน Balanced Scorecard (BSC) คือ กระบวนการในการบริหารงานชนิดหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดตัวชี้วัด (KPI) เป็นกลไกสำคัญ Kaplan และ Norton ได้ให้นิยามไว้ว่า “เป็นเครื่องมือทางด้านการจัดการที่ช่วยในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation) โดยอาศัยการวัดหรือประเมิน (Measurement) ที่จะช่วยทำให้องค์กรเกิดความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมุ่งเน้นในสิ่งที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร (Alignment and focused) ” แนวคิดแบบ Balanced Scorecard เกิดจาก Professor Robert Kaplan อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย Harvard และ Dr. David Norton ที่ปรึกษาทางด้านการจัดการ ได้ศึกษาและสำรวจถึงสาเหตุของการที่ตลาดหุ้นของอเมริกาประสบปัญหาในปี 1987 และพบว่าองค์กรส่วนใหญ่ในอเมริกานิยมใช้แต่ตัวชี้วัดด้านการเงินเป็นหลักทั้งสองจึงได้เสนอแนวคิดในเรื่องของการประเมินผลองค์กร โดยพิจารณาตัวชี้วัดในสี่มุมมอง (Perspectives) แทนการพิจารณาเฉพาะมุมมองด้านการเงินเพียงอย่างเดียว มุมมองทั้ง 4 ประกอบด้วย

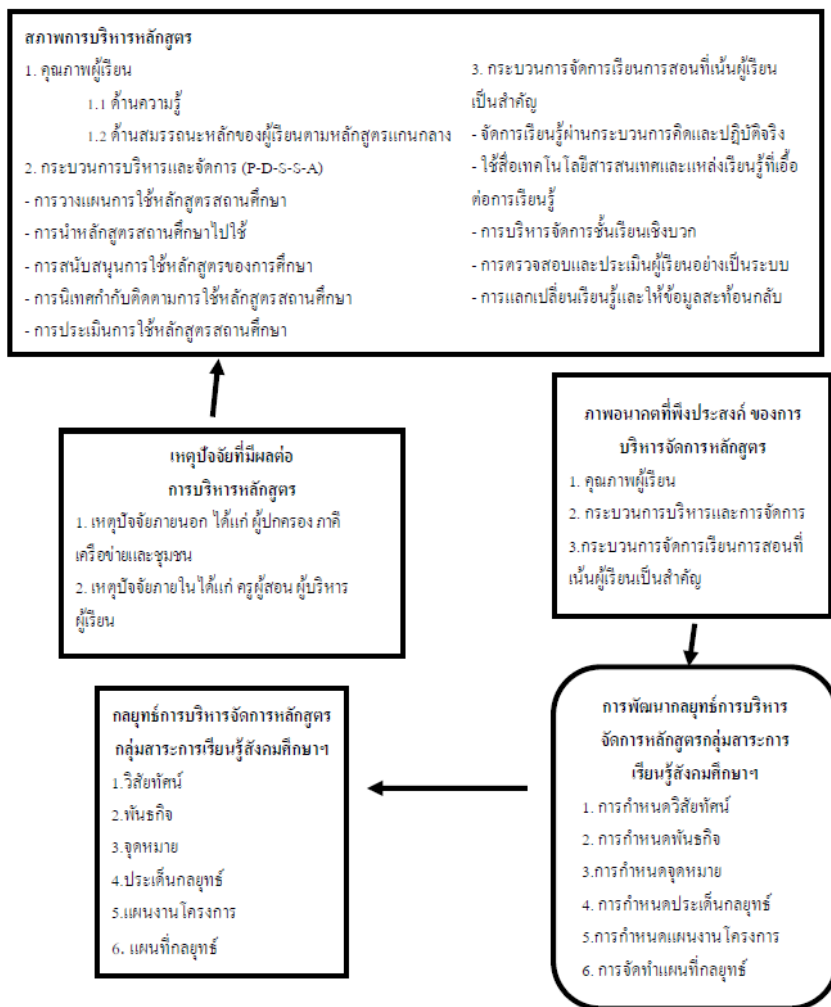
- 1) มุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective)
- 2) มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective)
- 3) มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective)
- 4) มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective)

จิรารัตน์ กระจำจดี (2562 , บทคัดย่อ) การศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส ในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ขยายโอกาสในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการศึกษา มีสภาพการบริหารงาน วิชาการทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อเรียงตามอันดับพบว่า อันดับที่ 1 ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน อันดับที่ 2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อันดับที่ 3 ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อันดับที่ 4 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อันดับที่ 5 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการจัด

การศึกษา อันดับที่ 6 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ 2. ผลการพัฒนา
กลยุทธ์งานวิชาการทั้ง 6 ด้าน พบว่าสามารถนำมาพัฒนาเป็นกลยุทธ์ ได้ด้านละ 3 กลยุทธ์
รวมทั้งหมด 18 กลยุทธ์

ศุภวิชญ์ ไชยมงคล (2562, น. บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนา
ยุทธศาสตร์การบริหาร และการจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้นที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ของโรงเรียนผ่านศึกสงเคราะห์ 2
ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้สนทนากลุ่ม (Focus Group) และ
กำหนดแผนงานโครงการ การบริหารจัดการหลักสูตร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ
เป้าประสงค์ และประเด็นยุทธศาสตร์ในการกำหนดแผนงานโครงการเพื่อขับเคลื่อน
การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0
จากการศึกษางานวิจัย กล่าวโดยสรุปว่า สถานศึกษาจัดหลักสูตรเน้นการวิเคราะห์ ประยุกต์
ใช้สื่อให้ทันสมัย พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้อง ร่วมกับสถานศึกษากำหนดแผนงานโครงการ การบริหารจัดการหลักสูตร
ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นยุทธศาสตร์ เพื่อขับเคลื่อน
การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ใน
สถานการณ์โควิด-19

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ร่วมการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านควรง จำนวน 5 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยประยุกต์ใช้เทคนิค AIC กำหนดขั้นตอนที่ชัดเจน โดยการร่วมกันประเมินสภาพการณ์ภายนอก (PESTEL Analysis) ประเมินสภาพการณ์ภายใน (7s Mckinsey) และการวิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัยภายใน (SWOT Analysis) ร่วมกัน สรุปเป็นภาพอนาคตที่พึงประสงค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนโรงเรียนบ้านควรง หลังจากนั้นจึงร่วมกัน พิจารณาในมุมมองของ Balanced Scorecard ร่วมกันกำหนดประเด็นกลยุทธ์นำเสนอเป็นแผนงานโครงการ กลยุทธ์ Strategy Map ที่จะนำมาซึ่งกลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน โดยกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญในครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้างานบุคลากร หัวหน้างานวิชาการ หัวหน้าแผนกและครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับภาพอนาคตที่พึงประสงค์และกลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนโรงเรียนบ้านควรง

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัย (Research Design) และกำหนดวิธีการวิจัย (Research Methodology) เพื่อตอบคำถามการวิจัย (Research Question) โดย การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวกับกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อศึกษาภาพอนาคตที่พึงประสงค์และกลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาทักษะใน

ศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน โรงเรียนบ้านควรงด โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผู้ศึกษาได้ออกแบบการศึกษาทิศทางและแนวโน้มการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ของประเทศที่มีมาตรฐานสูงด้านการศึกษา และ ภาพอนาคตที่พึงประสงค์ ที่เทียบเคียงกับต่างประเทศ และกลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรโดยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือการศึกษาแบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยประยุกต์ใช้เทคนิค AIC กำหนดขั้นตอนที่ชัดเจนโดย แหล่งข้อมูลและการจัดเก็บ มีผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร และ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิเคราะห์เนื้อหาสำคัญจัดสร้างเป็นแผนภาพกลยุทธ์ โดยวิเคราะห์ เนื้อหาและสรุป เป็นความเรียง วิเคราะห์เนื้อหาสำคัญจัดทำเป็นแผนที่กลยุทธ์

ผลการวิจัย

1. วิสัยทัศน์

“กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และสร้างองค์ความรู้ได้อย่างเหมาะสมเต็มตามศักยภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ตามความต้องการของผู้เรียน มีความยืดหยุ่นสอดคล้องวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น และมีการประเมินผลที่หลากหลาย มีสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21”

2. พันธกิจ

2.1 พัฒนาความรู้และสมรรถนะหลักตามศักยภาพของผู้เรียน และสามารถนำไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

2.2 จัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายรูปแบบและต่อเนื่อง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุข

2.3 จัดทำแผนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้วิชา
สังคมศึกษาตามความถนัดและความสนใจ

2.4 พัฒนาบุคลากร ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรมให้มีความรู้และทักษะ ตลอดจนนำประสบการณ์มาใช้ในการเรียนการสอนโดย
เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.5 พัฒนาระบบนิเทศและติดตามการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา

2.6 จัดการเรียนการสอนโดยการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในกลุ่ม
สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้นักเรียนกล้าแสดงออก และได้ปฏิบัติ
กิจกรรมต่างๆ ตามความถนัดและความสนใจ

2.7 สนับสนุน ส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อและนวัตกรรมประกอบการเรียน
การสอนตามเนื้อหาการเรียนรู้

2.8 จัดกิจกรรมส่งเสริม พัฒนาผู้เรียนที่มีความสามารถ และช่วยเหลือ
ผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียนสังคมศึกษา

2.9 วัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลายให้
ครอบคลุมทั้งทางด้านความรู้/ทักษะ/กระบวนการ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. จุดมุ่งหมาย

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็น
พลเมืองดี มีทักษะทางด้านเทคโนโลยีและการแก้ปัญหา มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และ
ประกอบอาชีพ ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์ของคุณภาพผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม
ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเมื่อจบการศึกษา 1. มีคุณภาพตามเกณฑ์ของคุณภาพผู้เรียน
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
ที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3. มีความรู้ ความสามารถในการ
สื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต 4. มีสุขภาพกายและ
สุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ 5. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 6. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

4. ประเด็นกลยุทธ์ตามแผนงาน โครงการ/กิจกรรม

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 ด้านประสิทธิผล มี 2 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มี 1 โครงการ ได้แก่ โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมผู้เรียนให้มีสมรรถนะหลักในศตวรรษที่ 21 ตามสถานศึกษากำหนด มี 1 โครงการ ได้แก่ โครงการสร้างเสริมสมรรถนะผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 ด้านคุณภาพการให้บริการ มี 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 3 ปรับปรุงการสื่อสารระหว่างผู้ปกครอง-โรงเรียนและส่งเสริมการสร้างชุมชนร่วมมือครอบครัวเข้มแข็ง มี 3 โครงการ ได้แก่ 1. โครงการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ 2.โครงการชุมชนสัมพันธ์3.โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มี 2 โครงการ ได้แก่ 1.โครงการพัฒนาเทคนิคการสอนในศตวรรษที่ 21 2.โครงการส่งเสริมทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาระบบบริหารจัดการและยกย่อง เชิดชูต้นสังกัดใน การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาทุกภาคส่วน มี 1โครงการ ได้แก่ โครงการส่งเสริมความร่วมมือภาคีเครือข่าย กลยุทธ์ที่ 6 พัฒนาสภาพแวดล้อมการบริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มี 2 โครงการ ได้แก่ 1.โครงการพัฒนาอาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ 2.โครงการห้องเรียนคุณภาพในศตวรรษที่ 21

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 ด้านประสิทธิภาพกระบวนการภายใน มี 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 7 ปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพเน้นการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน มี 1 โครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาหลักสูตรสู่ ศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์ที่ 8 พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มี 1 โครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ

และการนิเทศภายใน กลยุทธ์ที่ 9 ส่งเสริมครูบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องได้รับการ พัฒนาองค์ความรู้ด้านหลักสูตรสถานศึกษามี 1 โครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาครูผู้นำ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 10 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียน การสอนมีการตรวจสอบและประเมินความรู้อย่าง มีประสิทธิภาพ มี 2 โครงการ ได้แก่ 1.โครงการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน 2.โครงการส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 ด้านการพัฒนาองค์กร และบุคลากร มี 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ ที่ 11 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องได้รับการอบรม พัฒนาเกี่ยวกับ หลักสูตรสถานศึกษา มี 1 โครงการ โครงการพัฒนาครูผู้นำการพัฒนาหลักสูตรในศตวรรษ ที่ 21 กลยุทธ์ที่ 12 พัฒนาคุณภาพครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่สร้าง สมรรถนะหลักให้กับผู้เรียน มี 1 โครงการ ได้แก่ โครงการครูมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์ที่ 13 ปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กรสำหรับบุคลากรทางการศึกษาและเชิดชู ครูผู้สอนที่ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างมีคุณภาพ มี 1 โครงการ ได้แก่ โครงการส่งเสริม ความร่วมมือภาคีเครือข่าย กลยุทธ์ที่ 14 พัฒนาคุณภาพครูให้จัดการเรียนการสอนเพื่อสร้าง สมรรถนะหลักให้กับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มี 1 โครงการ ได้แก่ โครงการครูมืออาชีพใน ศตวรรษที่ 21

อภิปรายผล

จากการดำเนินการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของโรงเรียนบ้านควนคง จังหวัดพะเยา เพื่อ พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน จำเป็นต้องมี วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดมุ่งหมาย ประเด็นกลยุทธ์ และแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) จากการวิเคราะห์สภาพการณ์ภายนอก โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัย ภายนอก (PESTEL Analysis) และ วิเคราะห์สภาพการณ์ภายใน โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการองค์กรของ (McKinney 7-S Framework) ได้มาซึ่งวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. วิสัยทัศน์ ภายในปีการศึกษา 2566-2568 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และสร้างองค์ความรู้ได้อย่างเหมาะสมเต็มตามศักยภาพ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษาตามความต้องการของผู้เรียน มีความยืดหยุ่นสอดคล้องวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น และการประเมินผลที่หลากหลาย มีสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21

2. กำหนดพันธกิจ 1) พัฒนาความรู้และสมรรถนะหลักตามศักยภาพของผู้เรียน และสามารถนำไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น 2) จัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายรูปแบบและต่อเนื่อง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุข 3) จัดทำแผนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสนำวิชาสังคมศึกษาตามความถนัดและความสนใจ 4) พัฒนาบุคลากร ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้มีความรู้และทักษะ ตลอดจนนำประสบการณ์มาใช้ในการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5) พัฒนาระบบนิเทศและติดตามการเรียนการสอนรายวิชา สังคมศึกษา 6) จัดการเรียนการสอนโดยการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้นักเรียนกล้าแสดงออก และได้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามความถนัดและความสนใจ 7) สนับสนุน ส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อและนวัตกรรมประกอบการเรียนการสอนตามเนื้อหาการเรียนรู้ 8) จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนที่มีความสามารถ และช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการเรียนสังคมศึกษา 9) วัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลายให้ครอบคลุมทั้งทางด้านความรู้ทักษะ/กระบวนการ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. กำหนดจุดมุ่งหมาย กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี มีทักษะทางด้านเทคโนโลยีและการแก้ปัญหา มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์ของคุณภาพผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเมื่อจบการศึกษา

1) มีคุณภาพตามเกณฑ์ของคุณภาพผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต 4) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย 5) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 6) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

4. ประเด็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของโรงเรียนบ้านควรง จังหวัดพะเยา เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน หลังจากผู้ร่วมวิจัย ประชุมปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ (A-I-C) ร่วมกันกำหนดประเด็นกลยุทธ์ แล้วได้พิจารณาโครงการที่รองรับประเด็นกลยุทธ์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติมากำหนดองค์ประกอบของยุทธศาสตร์ ตามแนวทางของ บาลานสกอร์การ์ด (Balance Scorecard) ได้มาซึ่งประเด็นกลยุทธ์ ในการกำหนดแผนงานโครงการ คือ ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 ด้านประสิทธิผล ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 ด้านคุณภาพการ ประเด็นกลยุทธ์ ที่ 3 ด้านประสิทธิภาพกระบวนการภายใน ประเด็นกลยุทธ์ ที่ 4 ด้านการพัฒนาองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ สุภวิชญ์ ไชยมงคล (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหาร และการจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ของโรงเรียนผ่านศึกสงเคราะห์ 2 กล่าวว่า โรงเรียนร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้สนทนากลุ่ม (Focus Group) และกำหนดแผนงานโครงการ การบริหารจัดการหลักสูตร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และประเด็นยุทธศาสตร์ในการกำหนดแผนงานโครงการเพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ควรสร้างความตระหนักให้บุคลากรในการพัฒนาความรู้ ทักษะและกระบวนการพัฒนา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา
2. ควรบริหารงบประมาณและปัจจัยสนับสนุน ที่จำเป็นในการบริหารจัดการหลักสูตรให้ คุ่มค่า เหมาะสมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของโรงเรียนบ้านบ้านควรง
3. ควรมีการวางแผน พัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและครูผู้สอนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของโรงเรียนบ้านบ้านควรง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน การบริหารจัดการหลักสูตร และการจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของโรงเรียนบ้านบ้านควรง
2. ควรมีการศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติ เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. ควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาพัฒนา สร้างสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อคุณภาพของผู้เรียนและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รายการอ้างอิง

- กฎกระทรวงว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 135 ตอนที่11 ก, น. 3 - 4.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงฯ.
- _____. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงฯ.
- จิรารัตน์ กระจำงดี. (2562). การศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอขุนยวมจังหวัดแม่ฮ่องสอน. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2561). การศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ประชุมวายุภักษ์ โรงแรมเซ็นทรา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์แจ้งวัฒนะ.
- ประเวศ เวชชะ. (2559). การบริหารหลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- _____. (2562). การบริหารหลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 5). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- _____. (2563). เอกสารคำสอน การบริหารหลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปรีดี นุกุลสมปรารถนา. (2563). รู้จักประเภทของกิจกรรมเพื่อสังคม (CSR). สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.popticles.com/branding/types-of-csr/>.
- โรงเรียนบ้านควรง (2563). รายงานการประเมินตนเอง (SAR) , แผนพัฒนาดตนเองของโรงเรียนบ้านควรง. จังหวัดพะเยา. โรงเรียนบ้านควรง.

สงกรานต์ เรืองประทีป. (2559). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 2560**. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2565. เข้าถึงได้จาก https://drive.google.com/file/d/1F4_wAe-ZF13-WhvnEAupXNiWchvpcQKW/view

สำนักวิชาการและมาตรฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฯ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฯ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานฯ.

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2561). แนวโน้มการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, การเรียนรู้ของผู้ใหญ่. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภวิชญ์ ไชยมงคล. (2562). **การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารและการจัดการหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ของโรงเรียนผ่านศึกสงครามะห์ 2. (การศึกษานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)**. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. เชียงราย.

Parsons, W.. (1996). Crisis Management. **Career Development International**, 1, 26-28.